

ANDREJA LEGAN RAVNIKAR

JEZIKOSLOVNA RAZLIČNOST BRANKE TAFRA

COBISS: 1.19

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.29.1.11](https://doi.org/10.3986/JZ.29.1.11)**Branka Tafra**, *Jezikoslovna razlikost*, Zagreb: Matica hrvatska, 2022, 374 str.

V najnovejši monografiji Branke Tafra *Jezikoslovna razlikost* (*Jezikoslovna razlikost*) so zbrani znanstveni članki, nastali v zadnjem desetletju, ki so bili objavljeni predvsem v hrvaških jezikoslovnih revijah in zbornikih ob različnih jubilejih (gl. str. 365–366). Iz njih so vsakokrat izloženi sinopsis, povzetek in ključne besede; vire in strokovno literaturo je avtorica združila in so navedeni pred imenskim kazalom (str. 345–364). Prispevki so razvrščeni v tri tematske sklope: besedotvorju in morfologiji so posvečena po tri poglavja, leksikologiji in leksikografiji pa zadnjih devet poglavij.

Hrvaško leksikologinjo in leksikografko Branko Tafra je na poklicni in življenjski poti zaznamovala ljubezen do slovanskih jezikov, posebej maternega hrvaškega jezika. Iz kratke predstavitve avtorice na zadnjih dveh straneh monografije *Jezikoslovna razlikost* izvemo, da se je pred 75 leti (1947) rodila v povojni Jugoslaviji, in sicer v večnacionalni Bosni in Hercegovini. Na Filozofski fakulteti Univerze v Zagrebu je diplomirala iz jugoslovanskih jezikov in književnosti ter ruskega jezika, na isti ustanovi je magistrirala in doktorirala, in sicer s tematikama iz zgodovine hrvaškega slovničarstva. Od leta 1971 je bila raziskovalka na Zavodu za jezik oz. na Inštitutu za hrvaški jezik in jezikoslovje (*Institut za hrvatski jezik i jezikoslovje*), od leta 2005 do upokojitve leta 2017 pa je bila redna profesorica za več jezikoslovnih predmetov na Oddelku za kroatologijo na Hrvaških študijah (*Hrvatski studiji*) Univerze v Zagrebu. Čeprav se je po 46 letih plodovitega raziskovalnega in pedagoškega dela upokojila, to zanj ni pomenilo, da se je tudi »umirila«. To dokazuje tako bogata bibliografija kot tudi najnovejša monografija, ki je v zbirki *Hrvatska jezikovna baština* izšla pri Matici hrvatski spomladi leta 2022. V času bogatega znanstvenoraziskovalnega udejstvovanja je napisala štiri znanstvene monografije: *Gramatika u Hrvata i Vjekoslav Babukić* (1993), *Jezikoslovna razdvojba* (1995), *Od riječi do riječnika* (2005) in *Prinosi hrvatskoga jezikoslovja* (2012), ter prek 160

Andreja Legan Ravnikar ■ ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Ljubljana ■ andreja.legan-ravnikar@zrc-sazu.si ■ <https://orcid.org/0000-0002-1334-1360>

izvirnih znanstvenih člankov v domačih in mednarodnih jezikoslovnih publikacijah. Strokovno prepoznavnost je dosegla na dveh do tedaj manj raziskanih področjih hrvaškega jezikoslovja: teoretična in praktična (zgodovinska) leksikografija ter zgodovina hrvaške jezikoslovne misli in hrvaškega slovničarstva (uvedla je nov termin *hrvatska gramatologija*). Za slovanske, tudi slovenske leksikologe in leksikografe je posebej zanimiva njena leksikografska teorija in praksa, predvsem metodološki pristopi k reševanju težjih, mejnih leksikoloških in leksikografskih vprašanj, zlasti na področjih pomenoslovja in pomenotvorja (razmejevanje homonimije od polisemije, leksikalizacija, konverzija idr.), oblikoslovja in besedotvorja, s katerimi se pri vsakodnevnem delu srečujemo redaktorji razlagalnih slovarjev, odgovorov pa v sodobnih slovenskih jezikovnih priročnikih dostikrat ne dobimo. Ob novih spoznanjih na različnih jezikovnih ravneh je Branka Tafra v hrvaško jezikoslovno terminologijo sistematično in sistemsko ustrezno uvajala nove termine, npr. *višerječnica*, *istoslovnica*, *istopisnica*, *derivatem*, *derivatologija*. Naslov zbornika, ki je ob sedemdeseti obletnici rojstva njej v poklon izšel leta 2018 na Hrvaškem, *Od dvojbe do razdvojbe (Od dvoma do razmejivte)*, povzema njen temeljni pristop k jezikoslovnemu raziskovanju.

Prvo, besedotvorno poglavje, *Matoš in ledolomilec na maturi (Matoš i ledolomac na maturi)*, se odziva na aktualno dogajanje v zvezi z jezikovnim delom izpita iz materinščine na hrvaški državni maturi. Tafra opozarja na strokovne napake (problematika kategorije določnosti pri pridevnikih) in izbor neprimernih nalog iz besedotvorja pri sestavljanju izpitnih pol za maturitetni preizkus. Kot primer navaja hrv. tvorjenko (motivirano besedo) *ledolomac* (sln. *ledolomilec*), ki se glede na motivirajočo besedo oz. besedi, iz katerih je nastala, lahko razlaga na štiri načine, ki so vsi legitimni oz. jezikoslovno utemeljeni. To je lahko izpeljava iz samostalnika *ledolom* > *ledolomac* ('brod koji služi za ledolom') in izpeljava iz pridevnika *ledoloman* > *ledolomac* ('ledolomni brod'). Kot drugi besedotvorni način je mogoče utemeljiti zlaganje, katerega rezultat je medponsko-priponska zloženka *ledolomac* < *brod koji lomi led*; ker v hrvaščini obstaja tudi samostalni *lomac*, je rezultat zlaganja tudi medponskoobrazilna zloženka *ledolomac* < *lomac leda*. Povsem pritrjujemo B. Tafra, da taki primeri niso primerni za maturitetno vprašanje, kako je tvorjenka *ledolomac* nastala, ker enoznačnega odgovora (tudi v slovenščini!) ni. Drugi besedotvorni prispevek, *Tvorbeni modeli v hrvaškem jeziku (Rječjetvorni modeli u hrvatskom jeziku)*, pripravljen v soavtorstvu s Petro Košutar, ponuja razmislek, kako so različni postopki nastajanja nove besede uzaveščeni v jezikoslovni teoriji. Tafra namreč opozarja, da termin »rječjetvorjek« ne zajema samo besedotvornih načinov (izpeljava, zlaganje, sklapljanje), temveč pomeni znanstveno disciplino, ki preučuje vse jezikovne možnosti za zapolnitev poimenovalne vrzeli, torej za nastanek nove besede. Avtorica kritično prevrednoti dosedanje raziskave tvorbenih načinov (tipov) v hrvaškem jeziku, drugih

slovanskih jezikih (srbsčini, ruščini), v romanskih (italijanščini, francoščini, španščini) in germanskih jezikih (angleščini, nemščini), ki jim je skupno pojmovanje, da nova beseda nastane iz morfemov, kar pomeni, da so besedotvorni postopki tudi v tujejezičnih obravnavah v središču tvorbenih opisov. V nadaljevanju sledi klasifikacija vseh jezikovnih možnosti za širjenje leksikalnega fonda v hrvaškem jeziku. Besede se delijo glede na tvorbeno motivacijo (nemotivirane – motivirane), po tvorbenih sredstvih, poreklu, po vrsti tvorbenega procesa (slovnični – semantični procesi) idr. Izpostavila bi zavedanje, ki tudi pri jezikoslovcih ni splošno uzaveščeno, namreč, da je nastanek novih besed lahko tudi rezultat prevzemanja leksikalnih enot iz tujih jezikov, tudi besedotvornega in pomenskega kalkiranja, revitalizacije že izginulih besed, poimenovanja denotata z več besedami idr. Ta fraza kot enakovreden postopek obravnava tudi nastanek besed s semantičnimi procesi, npr. z leksikalizacijo, onimizacijo, konverzijo.

V poglavju *Derivatem¹ in leksem (Derivatem i leksem)* avtorica pove, da o besedotvorju (hrv. *rječjetvorje*) obstaja malo teoretičnih del, ki bi utemeljevala njegovo samostojno mesto v jezikoslovju, ker se to vedo pogosto uvršča v morfologijo (t. i. derivacijska morfologija v opoziciji do fleksijske morfologije, besedotvorni morfemi proti oblikotvornim morfemom), v leksikologijo (kot nekakšno podpodročje) ali nekam vmes, in da besedotvorje v hrvaškem jezikoslovju nima statusa samostojnega jezikoslovnega področja. Avtorica se sprašuje, ali je mednarodni termin *derivacija* primeren izraz za domači termin *rječjetvorje*, saj je derivacija v hrvaščini tudi poimenovanje za tvorbeni postopek izpeljave. Predlaga, da bi derivacijo pojmovali širše kot besedotvorje, kot vsak proces nastanka nove besede oz. vse procese popolnjevanja leksikalnega fonda. V nadaljevanju razpravlja o mejah med besedotvornimi, oblikoslovnimi in leksikalnimi enotami ter s tem povezanimi jezikoslovnimi vprašanji, npr. ali v besedotvorje sodijo tudi okamnele predložne zveze, ki so se frazeologizirale.

Morfološko tematiko predstavljajo članki *Število in spol od začetka (Broj i rod ispočetka)*, *Zbirna imena ali »imena sakupiva« (Zbirne imenice ili imena sakupiva)* in *Števniki in »števniki« (Brojevi i »brojevi«)*. V prvem Tafra na podlagi odgovorov na anketna vprašanja za študente in profesorje filologije opozarja na njihovo pomanjkljivo znanje pri razumevanju odnosa med naravnim in slovničnim spolom (podrobneje v članku *Razmejevanje naravnega in slovničnega spola (slovnični in slovaropisni problem) (Razgraničavanje roda in spola (gramatički i leksikografski problem))*). Nerazumevanje slovnične kategorije spola se kaže v pomanjkljivih obravnavah, celo napakah v sodobnih hrvaških slovnica in slovarjih, npr. *papa ljubk*. 'oče' je ženskega spola v Anić 1998. Drugikrat so

1 Termin *derivatem* je Tafra tvorila po vzoru terminov *grafem, fonem, morfem* itd. Znanost o derivaciji je *derivatologija*, znanstvenik je *derivatolog*, *derivatografija* naj bi se ukvarjala s pripravo priložnikov (str. 58).

potekale anketne preverbe za študente prvih, drugih in tretjih letnikov filoloških smeri (Hrvatski studiji, Filozofski fakultet u Zagrebu) ter srednješolske profesorje hrvaškega jezika v zvezi s prepoznavanjem slovničnih kategorij spola in števila pri izbranih hrvaških samostalnikih. Gre za problematiko edninskih samostalnikov (*singularia tantum*), predvsem zbirnih imen, kjer leksikalni pomen zamegljuje njihov slovnični pomen (nejasno razločevanje zunajjezikovne stvarnosti in gramatike od semantike), ter množinskih samostalnikov (*pluralia tantum*). Vzrok za slabe rezultate je po mnenju avtorice mogoče najti v različnih metodoloških pristopih k obravnavi teh dveh kategorij v novejših hrvaških slovnica in neenotnih rešitvah v modernih hrvaških slovarjih. Kot pravi avtorica, imajo rešitev v rokah jezikoslovci: spol samostalnikov se mora obravnavati ločeno od sklanjatvenih tipov, ker spol ni kriterij za uvrstitev v določeno sklanjatev, na višji stopnji šolanja pa je treba uvesti termina *singularia tantum* in *pluralia tantum* ter določiti kriterije za prepoznavanje obeh pojavov (morfološke, sintaktične, semantične). Naslednji članek je podrobneje posvečen zbirnim imenom. Težava se pojavlja že v izhodišču obravnave, v nerazumevanju, da je samostalni, ki označuje več predmetov, slovnično lahko edninski in obratno. Na primer razmerje hrv. *brat* – *braća*: med njima v hrvaščini ni oblikotvornega razmerja, temveč besedotvorno, ker gre za dve besedi, motivirajočo in motivirano. Tafra zgled primerja z ruskim *bratja*, ki v ruščini (tudi v slovenščini!) ni zbirno ime, je množina samostalnika *brat*; vzrok je v zgodovinskem razvoju samostalniškega sestava, ki je v ruščini potekal drugače kot v hrvaščini. Tafra predlaga, da zbirna imena uvrstimo v leksikalno-semantični razred, ki označuje skupino neločljivih, neštevnihtvornih denotatov (ista vrsta, ista funkcija, isti namen), povezanih v celoto, ki imajo posebne slovnične lastnosti. Tretji oblikoslovni prispevek, *Števniki in »števniki«* (*Brojevi i »brojevi«*), se odziva na aktualno problematiko nesoglasja, ki obstaja v strokovni javnosti glede razmejevanja števnikov od drugih besednih vrst in njihove klasifikacije. Avtorica je namreč pregledala novejše hrvaške šolske slovarje, slovar hrvaškega knjižnega (hrv. *standardnoga*) jezika, slovnice in jezikovne priročnike, ki kažejo precejšnja razhajanja v teoretičnem pristupu in po metodologiji obravnave.

Za urednikove razlagalne slovarje so posebej zanimive in aktualne avtoričine leksikološke in leksikografske študije. Prispevek *Istopisnice in istobesednice v hrvaškem jeziku* (*Istopisnice i istoslovnice u hrvatskom jeziku*) obravnava pojmovno in terminološko razmejevanje med terminoma *istopisnica* (hrv. *istopisnice* ali *homografi*) so besede z istim zaporedjem enakih črk, ki se povsem ujemajo tudi v mestu in kvaliteti oz. kvantiteti naglasa) in na pravopisni ravni *istobesednica* (hrv. *istoslovnice* ali *homogrami*) so besede z istim zaporedjem enakih črk, a z različnim naglasom, ki ni zapisan). Če je razlikovalni naglas dveh *istobesednic* zapisan, govorimo o *raznopolisnicah*. Tafra ugotavlja, da ima naglas, podobno kot

fonem, v hrvaščini razločevalno vlogo² in da je naglas lahko tudi besedotvorno sredstvo, enakovredno tvorbi z obrazilnimi morfemi, ko njegova vloga preide meje tvorbe oblik v tvorbo novih besed. Prispevek *Kaj je v hrvaški leksikografiji iztočnica? (Što je u hrvatskoj leksikografiji natuknica?)* podaja kritičen pregled sodobnih hrvaških slovarjev in leksikografske teorije, ki se je na Hrvaškem začela oblikovati od osemdesetih let 20. stoletja. Slovnična pripadnost določeni besedni vrsti daje besedi status iztočnice, vendar je znano, da so v slovarju iztočnice lahko tudi oblike besed, predpone, merske enote, kratice, odvisno od leksikografske tradicije in koncepta slovarja. Avtorica izpostavlja dva semantična procesa, leksikalizacijo in konverzijo, katerih rezultat so nove besede, zato jih je nujno uvrstiti med iztočnice v slovarju. Prav ta dva semantična pojava sta slabo ali nepopolno raziskana v slovnica in neenotno rešena v slovarjih. Opozarja na problematiko zgodovinskega in narečnega slovaropisja, kjer je nastavitev iztočnic bolj kompleksna, npr. zaradi velikega števila glasovnih različic, besedotvornih variant, istih prevzetih besed v različnih stopnjah prevzemanja idr. Na problematiko iztočnic v splošnih (razlagalnih) slovarjih se navezuje tudi članek *Dvomi pri določanju iztočnice (Dvojbe pri određivanju natuknice)*, v katerem Tafra na podlagi predhodnih raziskav zagovarja merila, ki jih mora izpolnjevati kandidat za iztočnico. Da je jezikoslovno utemeljena odločitev sploh mogoča, pa je treba nedvoumno razmejevati homonime od konverznih besed, razločevati apelative od onimov, ločevati slovnično večpomenskost (variiranje slovničnih kategorij znotraj besede) od besedotvorja, naglasne dvojnice od primerov, ko naglas igra vlogo tvorbenega sredstva (kar vpliva na odločitev, ali gre za eno ali dve iztočnici), uvrščati večbesedne leksikalne enote med iztočnice, kadar se te leksikalizirajo.

Frazeološko problematiko, ki jo je avtorica izpostavila pri recenziranju več hrvaških frazeoloških slovarjev, je ubesedila v poglavju *Iztočnica in nadiztočnica v frazeološkem slovarju (Natuknica i nadnatuknica u frazeološkom rječniku)*. V njem išče odgovore na praktične leksikografske probleme, kot so: nastavitev iztočnice in utemeljitev uvedbe nadiztočnic; določitev meje med frazemi in drugimi večbesednimi leksikalnimi enotami; razločevanje med pojmi pisna večpomenskost, oblikoslovna, besedotvorna večpomenskost idr. V članku *Slovnična večpomenskost kategorije števila (Gramatička višeznačnost kategorije broja)* avtorica navaja predlog dopolnitev k razlagi kategorije števila in enotno terminologijo, saj se bo tako izboljšal ne samo slovnični opis, temveč tudi slovnična analiza iztočnic v slovarjih, ki bi jasneje pokazala neločljivost slovnice in semantike prav pri tej

2 Kot pravi Tafra, se v strokovni literaturi dostikrat ne razlikujeta pojma *isti* in *enak* in se govori o istih oblikah in istih besedah, namesto o enakih, saj sta dve enoti lahko le enaki, ne isti. Pravo poimenovanje bi moralo biti enakopisnice, enakozvočnice idr., toda zaradi tradicije ohranja poimenovanja istopisnice, istozvočnice idr. O razločevanju pojmov *isti* in *enak* gl. tudi v nadaljevanju pri predstavitvi poglavja *Homonimija – kroatistični kamen spotike*.

kategoriji. Kategorija števnosti in kategorija števila se pogosto prepletata, saj se k semantičnim kategorijam pristopa z morfološkega stališča; meša se leksikalni pomen množice (*mnoštvo*) in slovnični pomen ednine, ker se slovnični pomen števila nujno ne ujema s konkretnim številom predmetov, ki ga označuje denotat. Prispevek *Leksikalno-semantični odnosi v hrvaškem jeziku z diahronega vidika (Leksičko-semantički odnosi u hrvatskom jeziku iz dijakronijske perspektive)* je posebej aktualen za zgodovinsko leksikologijo in leksikografijo. Glede na to, da na leksikalno-semantične odnose v leksiki vsakega jezika vplivajo raznovrstne zgodovinske okoliščine, tudi slovenski jezik v mnogih značilnostih deli usodo zgodovinskega razvoja hrvaškega jezika od prve pojavitve v knjigah: bogastvo leksikalne in slovnične sinonimije (pri Hrvatih stik treh mikrojezikov³), kulturni stiki s kontaktnimi in drugimi jeziki, pojav starejših, predvsem dvojezičnih slovarjev s hrvaščino kot ustrezničnim jezikom, v katerem se navajajo sinonimni nizi, ki pripadajo različnim narečjem (tudi v sln. se imenujejo *kontaktni sinonimi*) in različnim jezikovnozgodovinskim obdobjem, pri čemer avtorica odpira teoretično vprašanje, ali so to res sinonimi. Tafra pojasnjuje, da morajo biti izpolnjeni trije pogoji za lekseme, da lahko vstopajo v sinonimijska, homonimijska, paronimijska ali antonimijska razmerja: 1) pripadajo isti besedni vrsti; 2) pripadajo istemu idiomu, pri čemer se leksemi iz narečij in leksemi iz knjižnega (hrv. *standardnega*) jezika ne uvrščajo v isti idiom, kot tudi ne npr. hrvaščina in češčina; 3) sopostavljeni leksemi so iz istega časovnega obdobja. Zastavlja se vprašanje, ali je vsak prenos leksema iz enega idioma v drugega že prevod ali lahko namesto tega govorimo o semantičnih ekvivalentih. V istem času pa lahko obstajajo starejše in mlajše besede za isti denotat in med njimi se razvija sinonimijski odnos. Na osnovi primerov sinonimnih nizov iz zgodovine hrvaškega knjižnega jezika je avtorica zaključila, da ne gre vedno za sinonimijo. Rezultat teh pojavov so *znotrajjezikovne variante* (fonološke: hrv. *orih/oreh/orah*), *znotrajjezikovni prevod* (narečne besede v odnosu do knjižnega jezika; knjižne besede iz različnih obdobj jezikovne zgodovine v odnosu do sodobnega knjižnega jezika) ali *medjezikovne izposojenke*. T. i. sinonimni pari iz različnih geografskih prostorov (narečja in govori) ter domače

3 Mikrojezik temelji na dialektu ali govoru, ima pisno tradicijo, zapisuje se po pravopisnih pravilih in teži k normiranju v fonetiki, leksiki in slovnicah. Gre za organiziran in socialno podprt knjižnojezikovni proces z možno kodifikacijo mikrojezika v normativnih slovnicah in slovarjih. Idejo slovanskih knjižnih mikrojezikov in poskus utemeljitve nove jezikoslovne smeri je A. D. Duličenko uresničil v doktorski disertaciji *Slovanski knjižni mikrojeziki: vprašanja nastanka in razvoja*, ki jo je zagovarjal leta 1981, njen teoretični del je še isto leto izšel v knjigi. V letih 2003–2004 je v dveh zvezkih izdal knjigo *Slovanski knjižni mikrojeziki: vzorci besedil*, povzeto po recenziji Andreje Legan Ravnikar, ki je izšla v reviji *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies* 10 (2015): Aleksandr Dmitrievič Duličenko: *Osnovy slavjanskoj filologii I: Istoriko-etnografičeskaja i etnolingvističeskaja problematika, II: Lingvističeskaja problematika*, Opolje: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2011, 526 + 640 str.

besede v odnosu do prevzetih in arhaične besede v odnosu do sodobnih ustreznici so pravzaprav ekvivalenti. Sledi še podrobnejša predstavitev sinonimov, tj. leksemov, ki pripadajo istemu denotatu, istemu idiomu, istemu času in isti besedni vrsti, pri čemer avtorica razmejuje rabo termina *sinonimičnost* na sobesedilni ravni in *sinonimnost* na ravni jezikovnega sistema. Tafra pravi, da so sinonimi besede iz enega idioma, ki imajo isti pomen, semantični ekvivalenti pa besede iz dveh ali več idiomov, ki imajo enake pomene. V nadaljevanju se avtorica osredinja še na preučevanje paronimije, ki je v hrvaški strokovni literaturi obravnavana najbolj pomanjkljivo (proces desinonimizacije), in razmejevanju med homonimijo in polisemijo. Prispevek *Homonimija – kroatistični kamen spotike* (*Homonimija – kroatistički kamen smutnje*) obravnava naslovno medleksemsko razmerje, ki še vedno predstavlja izziv tako za leksikologe s teoretičnega kot leksikografe s praktičnega vidika, kadar se morajo odločiti, ali določene pomene obravnavati v enem ali dveh slovarskih sestavkih. Avtorica podaja kritični pregled obravnave homonimije v hrvaških jezikovnih učbenikih in jezikoslovni literaturi, pri čemer izstopajo različni pristopi obravnave istega problema, po Tafrinih besedah »prava pojmovna in terminološka zmešnjava«. Nedopustno se ji zdi pogosto opaženo nerazlikovanje med pojmom *isti* (tak je leksem, ki je identičen samo s seboj) in *enak* (taka sta dva leksema, ki sta izrazno enaka) v homonimiji.⁴ Na primer hrv. *grad* 'naseljen kraj' in *grad* 'toča' nista homonima, tudi če (razločevalnega) naglasa ne pišemo. Homonima nista niti *Popov* in *popov* (nastal po konverziji in onimizaciji) ipd. Najlažje je homonime določiti pri prevzetih besedah, kjer gre na izrazni ravni za povsem naključno ujemanje in je povsem jasno, da niso mogli nastati v zgodovinskem procesu razpada polisemije (depolisemizacija). Homonimija je še vedno »kamen spotike«, ker se v hrvaškem jezikoslovju mešajo leksikalna ter slovnična in pravopisna raven, pripadnost različnim besednim vrstam, pozablja se, da je naglas v hrvaškem jeziku razlikovalno sredstvo in da hrv. *pàs* in *pâs* nista v nikakršnem leksikalno-semantičnem odnosu. Prispevek *Razmejevanje sopomenskosti od blizupomenskosti* (*Razgraničavanje istoznačnosti i blizkoznačnosti*) odkriva pojmovna in terminološka nesoglasja o tem, kaj je blizupomenskost (hrv. *blizkoznačnost*) in kaj sopomenskost (hrv. *istoznačnost*). Tafra ponovno predstavlja nastanek in vrste sinonimov, pogoje za uvrstitev besed med sinonime, nejasne meje v strokovni literaturi med sinonimi in variantami, definicijo blizupomenskosti, pri čemer sooča mnenja jezikoslovcev. Konsenz vidi v trditvi, da so vse besede iz posamezne besedne družine blizupomenke in imajo vsaj en skupni pomen.

Iz predgovora avtorice monografije izvemo za pojasnilo o izbiri besede *različnost* (hrv. *razlikost*) v naslovu. Pridevnik *razlik* 'lasten onemu, ki se razlikuje

4 Tafra sooča slovensko terminologijo A. Vidovič Muhe iz *Slovenskega leksikalnega pomenslovja* (2000): *enakoizraznost* in *enakoizraznice* imata po njenem mnenju širši pomen kot *homonimija* in *homonimi*.

od primerjanega' je v istem pomenu v hrvaških pisnih virih izpričan od 14. do 19. stoletja, *razlikost* pa od 16. stoletja dalje. Kot pravi avtorica, če bi imela enake poglede kot drugi jezikoslovci, ne bi imela vzroka za pisanje, prav razlike pa so jo motivirale za raziskovanje. Njen razmišljujoči slog in hkrati jasna misel bralca neprestano spodbuja, da preizprašuje svoje poglede na različna jezikoslovna vprašanja, in hkrati izziva jezikoslovce, da tudi sami predstavimo svoje raziskovalne rezultate, metodologijo in poglede, različne od njenih. Monografija je dragocen priročnik posebej za leksikologe in leksikografe, ne samo, ker ponuja odgovore, ki jih lahko preizkušamo pri praktičnem leksikografskem delu (in jih upoštevamo, če z njihovo pomočjo izboljšamo jezikoslovni opis leksemov), temveč tudi zato, ker ob branju monografije začutimo njeno naklonjenost, razumevanje in tenkočutnost do dolgotrajnega, garaškega dela redaktorjev razlagalnih slovarjev, ki zahteva veliko vztrajnosti, potrpežljivosti, strokovnega znanja in lastnega znanstvenoraziskovalnega dela, hitrih rezultatov, ki jih zahteva sodobni čas, pa ne more biti. Podobno kot redaktorji se avtorica zaveda, da je reševanje težjih jezikoslovnih problemov, ki se jih zaradi »mejnosti« jezikoslovni priročniki radi izogibajo, nujno in neodložljivo. Brez tega je sodobni razlagalni slovar ali zgodovinski razlagalni slovar lahko le kompilacija.

JEZIKOSLOVNI ZAPISKI

A

- 413 a 98
413 abeceda 74
413 abecedaren, -na, -o 75
413 abota f 76
410 aboten, na, -o 1
413 ah! 99
413 ahkati v 78
490 áko 37
413 aldov m 79
413 aldovati v 80
490 ali 38
413 apnen, -a, -o 82
413 apno n 83
410 apostol m 2
413 apostolski, -a, -o 84
413 alpe f 81
410 arati v 3
413 arhangel m 86
501 armada f 46

B

- 410 baba f 4
410 babica f 5
411 babine f pl 22
410 babjeveren, -na, -o 6
411 babjeverstvo n 21
411 babnica f 23
410 babura f 7
411 bádati v 24
410 bahač m 8
411 baharija f 25
410 bahati v 9
410 bajalec m 10
410 bajalica f 11
410 bajati v 12
410 bajen, -na, -o 13

- 411 bakla f 28
411 baklada f 29
411 bakren, -a, -o 30
411 bakro n 31
411 bakrorez m 32
411 balvan m 34
411 ban m 35
411 bangar m 36
411 banja f 37
411 bankovec m 38
411 bar 39
411 bara f 40
410 barantati v 16
411 barantija f 41
411 barek, -a, -o 42
501 balena f 14
411 barinat, -a, -o 43
411 bariš m 44
411 barka f 45
411 barovčin m 46
411 bars m 47
411 baršun m 48
411 barva f 49
411 barvarija f 50
410 barvati v 17
492 barven, -na, -o 38
492 barvotisk m 39
410 basati v 18
411 basen f 3
492 basna f 40
492 basulja f 41
411 baš 51
410 batati v 19
410 bati se v 20
411 batina f 52
410 baviti se v 21
410 bdeti v 22

29.1 (2023)

Jezikoslovni zapiski 29.1 (2023)

ISSN 0354-0448

Uredniški odbor **Hubert Bergmann, Metka Furlan, Alenka Jelovšek, Mateja Jemec Tomazin, Karmen Kenda-Jež, Valerij M. Mokijenko, Alenka Šivic-Dular, Andreja Žele Peter Weiss**

Urednik **Alenka Jelovšek**

Tehnična urednica **Donald Reindl, DEKS, d. o. o.**

Prevod izvlečkov in povzetkov v angleščino

Naslov uredništva **Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU)
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša
Novi trg 4, SI-1000 Ljubljana, Slovenija**

Telefon **+386 1 4706 160
peter.weiss@zrc-sazu.si, isj@zrc-sazu.si
<http://ojs.zrc-sazu.si/jz>
<http://bos.zrc-sazu.si/knjige/index.html>**

Izdal **ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša**

Založila **Založba ZRC**

Zanju **Oto Luthar, Kozma Ahačič**

Glavni urednik **Aleš Pogačnik**

Prelom **Simon Atelšek**

Oblikovanje **Evita Lukež**

Tisk **Cicero, Begunje, d. o. o.**

Naklada **200 izvodov**

Letna naročnina **10 €**

Letna naročnina za študente **8 €**

Cena posamezne številke **7 €**

Cena dvojne številke **12 €**

Naročila sprejema **Založba ZRC, p. p. 306, 1001 Ljubljana, Slovenija**

Telefon **+386 1 4706 464
zalozba@zrc-sazu.si**

ARRS

JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

Revija izhaja s podporo
Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Jezikoslovni zapiski so uvrščeni v mednarodne zbirke podatkov
MLA International Bibliography of Books and Articles on the
Modern Languages and Literatures, New York, ZDA; Bibliographie
linguistique / Linguistic bibliography, The Hague, Nizozemska;
IBZ, K. G. Saur Verlag, Osnabrück, Nemčija; New Contents Slavistics,
Staatsbibliothek zu Berlin, Nemčija.

To delo je na voljo pod pogoji slovenske licence Creative
Commons 4.0, ki ob priznavanju avtorstva dopušča nekomercialno
uporabo, ne dovoljuje pa nobene predelave.

